

Prikazi knjiga i ostalo

Book reviews and miscellanea

**Simms, Brendan i Laderman, Charlie. *Hitlerov američki gambit*,
Ljevak, Zagreb, 2022., 533 str.**

„Objava rata Sjedinjenim Državama bila je vrhunac Hitlerove karijere, i u ideološkom i u strateškom smislu. U sukob s najmoćnijom zemljom na svijetu nisu ga odveli ni neupućenost ni nehaj, nego uvjerenost da je taj rat neizbježan“ (388). Ovim riječima autori Brendan Simms i Charlie Laderman, profesori povijesti međunarodnih odnosa, opisuju jedan od ključnih događaja Drugog svjetskog rata koji je ujedno i glavna tema njihove knjige. *Hitlerov američki gambit* pruža stručan i sveobuhvatan prikaz pet presudnih dana između japanskog napada na Pearl Harbor 7. prosinca do Hitlerove objave rata Sjedinjenim Američkim Državama 11. prosinca 1941. godine. U osam poglavlja autori studiozno obrađuju razloge koji su doveli Adolfa Hitlera do te odluke analizirajući ih u periodu tih pet dana iz sata u sat, ponekad čak iz minute u minutu – uzimajući u obzir vremenske zone u Washingtonu, Londonu, Berlinu, Moskvi i Tokiju. Brendan Simms profesor je povijesti međunarodnih odnosa i istraživač na Cambridgeu. Uža specijalnost mu je povijest Njemačke, posebno *Trećeg Reicha*. U Hrvatskoj je do sad objavljena njegova knjiga *Europa: Borba za nadmoć od 1453. do danas* (Mate, 2016). Charlie Laderman predavač je međunarodne povijesti na Odsjeku za ratne studije londonskog King's Collegea. Njegova uža specijalnost mu je politička povijest Sjedinjenih Američkih Država i Velike Britanije.

Knjiga započinje poglavljem *Ishodišta* koje autorima služi kao svojevrsni uvod u kompleksnu problematiku diplomatskih aktivnosti prije japanskog napada na Pearl Harbor. Ovdje se bave počecima suradnje između Berlina, Rima i Tokija, ali i antagonizmom između Japana i Sjedinjenih Američkih Država. Nakon japanske okupacije Indokine Sjedinjene Države su Japanu uvele embargo na opskrbu naftom i drugim ključnim sirovinama. U knjizi je odlično naglašeno kako je nakon toga Japan sve više „stjeran u kut“, te je smatrao da ga „okružuju“ komunistički Sovjetski Savez i Britansko Carstvo, ali da su glavni neprijatelji ipak Sjedinjene Države. U ovom poglavlju autori nas podsjećaju na Ribbentrop-Molotov sporazum iz 1939. te ratne operacije do prosinca 1941. godine – talijansku ofenzivu u Sjevernoj Africi, kapitulaciju Francuske i na operaciju Barbarossa.

U nastavku relativno detaljnog uvodnog poglavlja autori, između ostalog, obrađuju i strukturu vodstva sila Osovine te navode kako, za razliku od Berlina i Rima, u Tokiju

nije bilo dominantnog vođe, već se radilo o skupu suprotstavljenih pojedinaca i interesnih skupina. Politički su se dijelili na golubove koje su željeli izbjeći sukob s Anglosaksoncima i na jastrebove koji su priželjkivali sukob jer drugog izlaza nisu vidjeli u sve izraženijoj pat-poziciji. „No sama ratoborna strana dijelila se na one, uglavnom u kopnenoj vojsci, koji su željeli napasti Sovjetski Savez i one, uglavnom u ratnoj mornarici, koji su glavnu prijetnju vidjeli u Anglosaksoncima, osobito Sjedinjenim Državama“ (41).

U drugom poglavlju, *Svjetovi 6. prosinca*, solidno je analizirana ratna situacija do tog datuma. Simms i Laderman ističu kako su Nijemci i Japanci došli do vrlo slične strategije nakon što su se kretali sličnim smjerom. „Obje zemlje u početku su željele izbjeći rat sa Sjedinjenim Državama te se i dalje, bez ikakvih temelja, nadale da će Roosevelta možda biti moguće nagovoriti na to da ukine embargo na naftu, u slučaju Japana, ili ga odvratiti od intervencije, u slučaju Njemačke“ (76). Naglašeno je kako nijedna od ove dvije zemlje nije imala iluzija u vezi s industrijskom moći SAD-a i obje su djelovale na temelju uvjerenosti da im ponestaje vremena i da daljnje odgađanje samo ide na ruku Anglo-Amerikancima.

Ovdje je također dio posvećen diplomatskim aktivnostima između Sjedinjenih Država i Japana. Popis zahtjeva koji je krajem studenog 1941. državni tajnik Cordell Hull predao Japancima u kojem traži da se Japan posve povuče iz Kine i Indokine i napusti Trojni pakt u Tokiju je primljen kao ultimatum. Hitler je Japancima obećao da će u slučaju sukoba između Japana i Sjedinjenih Država odmah intervenirati iako je takvo obećanje nadilazilo odredbe Trojnog pakta. Hitler nije očekivao da će trebati japansku pomoć u borbi protiv Sovjetskog Saveza, te je bio skloniji tome da Japan ostane koncentriran na Sjedinjene Države i Veliku Britaniju. Zbog toga se, kako je navedeno, nije uzrujavao kada su Japan i Sovjetski Savez u travnju 1941. potpisali sporazum o nenapadanju. Staljin se, s druge strane, eksplicitno nadao da će tako preusmjeriti japansku agresiju podalje od svoje istočne granice. Autori kroz cijelo djelo uvjerljivo ističu da je za Staljina od najveće važnosti bilo izbjeći rat na dvjema frontama, tako da Sovjeti nisu bili voljni učiniti ništa što bi ugrozilo njihov sporazum o neutralnosti s Japanom.

Od trećeg pa do sedmog poglavlja autori se bave samom temom knjige sveobuhvatno analizirajući reakcije najvažnijih političkih aktera na napad Japana 7. prosinca na Pearl Harbour. Tako je, primjerice, istaknuto kako je Staljin osjetio olakšanje što Japanci nisu napali Sovjetski Savez, ali i zabrinutost zbog preusmjeravanja britanskih i američkih sredstava i zaliha. Hitler će u sljedećih nekoliko dana također izražavati olakšanje zbog činjenice da će japansko djelovanje vezati znatna britanska i američka sredstva na Dalekom istoku, dok se Churchill plašio kako će Sjedinjene Države ratovati samo protiv Japana zanemarujući Europu. Iako je američki predsjednik Roosevelt itekako bio svjestan da su sukobi na Pacifiku i u Europi neraskidivo vezani, znao je da mnogi njegovi sugrađani u to nisu toliko uvjereni. „U silnoj želji da pozornost javnosti ponovno usmjeri prema glavnome neprijatelju, Roosevelt je izdao izjavu za medije u kojoj je ustvrdio da

su „Nijemci očito učinili sve što je bilo u njihovoj moći da gurnu Japan u rat, u nadi da će takav sukob okončati program Zajam i najam.“ (237).

Već drugi dan, 8. prosinca, Sjedinjene Države su odlučile da do daljnjeg službeno neće biti jedna od zaraćenih strana u sukobu u Europi te je prioritet opskrbljivati američke snage koje djeluju u ratu na Pacifiku. Unatoč obećanju predsjednika Roosevelta da neće prekinuti pomoć onima koji se bore protiv Hitlera, te je noći američka kopnena vojska prekinula dotok pomoći Europi iz programa Zajam i najam. Japanski napad onesposobio je američki obrambeni bedem na Pacifiku, pa nije bilo posve jasno mogu li si Sjedinjene Države trenutačno priuštiti izvoz zrakoplova u druge zemlje. Simms i Laderman poseban naglasak stavljaju na raspravu u američkom javnom mnijenju oko potencijalne objave rata Njemačkoj. Mnogi su u Kongresu mislili kako je Japan napao Sjedinjene Države na Hitlerov zahtjev. Međutim, protivnici intervencionizma smatrali su kako rat s Japanom ne mora nužno dovesti do rata sa svim silama Osovine. „Najvažnije od svega bilo je da se američkoj javnosti u svijest utisne nerazdvojjivost carskog Japana i nacističke Njemačke, čak i dok je predsjednik još svjestan daljnjeg postojanja političkih rizika koje donosi traženje službene objave rata protiv Hitlera“ (290). Jedan od doprinosa knjige zasigurno je detaljan opis u šestom poglavlju potonuća brodova *Prince od Wales* i *Repulse* 10. prosinca. „Dok je Pearl Harbor bio iznenadni napad na nepripremljenog neprijatelja koji je zapeo u luci, ova dva broda bila su na otvorenome moru i spremna za ratno djelovanje“ (314). Vijest o potapanju dvaju britanskih brodova samo je pojačala plamen japanske ratne mahnitosti.

Jedno od značajnijih dijelova knjige zasigurno je poglavlje koje se bavi 11. prosinca 1941., odnosno danom Hitlerove objave rata Sjedinjenim Američkim Državama. Autori su pregledno i temeljito obradili Hitlerovo obraćanje *Reichstagu* te naveli kako je Hitler nakon pet dana strepnje i neizvjesnosti riješio najvažnije Rooseveltove dileme. *Führer* je rat prikazao kao rasnu borbu između dvaju fragmenata germanskog etniciteta. Iste teme koje su ga pokretale još od dvadesetih godina sada su dovele i do logičnog zaključka: istrebljivačkog rata protiv Anglosaksonaca, Židova i njihovih, kako je navedeno, boljševičkih marioneta. Nakon što je završio govor, postalo je službeno: Treći Reich je bio u otvorenom ratu sa Sjedinjenim Američkim Državama.

U zadnjem poglavlju, *Svijet 12. prosinca 1941.*, naglašava se kako je upravo Hitlerova objava rata, daleko više nego sam napad na Pearl Harbor, stvorio novu globalnu stratešku stvarnost i novi svijet. „Amerika nije ušla u „rat“ – sukob s Hitlerom – 7. prosinca 1941. godine. Sjedinjene Države tog su dana gurnute u novu i u početku odvojenu borbu protiv Japana. Amerika se ratu istinski pridružila 11. prosinca 1941., a za razliku od Prvog svjetskog rata, Sjedinjene Države sad nisu preuzele inicijativu“ (411). Strategija „prvo Njemačka“, artikulirana još u veljači 1941., potvrđena je ubrzo nakon Pearl Harbora. Specifičnost knjige je teza koju autori provlače kroz cijelo djelo kako je Hitler europske Židove vidio kao „taoce“ koji će odvratiti Sjedinjene Države od ulaska u rat na savezničkoj strani. „Potpuno uništenje zapadnoeuropskih i srednjeeuropskih Židova, koje su

nacisti i dalje držali kao taoce, tako je bilo logična posljedica izbijanja otvorenog sukoba sa Sjedinjenim Državama“ (389). Nakon objave rata to je ušlo u novu i smrtonosniju fazu.

Knjiga *Hitlerov američki gambit* nudi zanimljiv i temeljit prikaz presudnih pet dana nakon napada na Pearl Harbor paralelno prateći donošenje odluka u Washingtonu i Berlinu, ali i vojne operacije na Istočnoj fronti te deportaciju Židova u okupiranim područjima. Simms i Laderman uspješno su odgovorili na jedno od najvažnijih pitanja Drugog svjetskog rata: zašto je Hitler objavio rat industrijski najmoćnijoj svjetskoj sili? Svi vodeći akteri imali su svoje vlastite scenarije iz noćne more: Hitleru je to bila mogućnost da se bori protiv Sjedinjenih Država bez japanske potpore. Japanci su se pribojavali da će ih Njemačka ostaviti da se sami bore protiv Britanaca i Amerikanaca, a možda čak i Sovjeta. Churchilla je brinula mogućnost da Japanci napadnu Britansko Carstvo, ali ne i Sjedinjene Države. Dok je Staljinov strah zasigurno bio rat s Njemačkom, a možda i Japanom bez potpore. Autori odgovor na ključno pitanje pronalaze u Hitlerovu uvjerenju kako je rat sa Sjedinjenim Državama bio neminovan te podsjećaju čitatelja da za naciste rat nije bio samo geopolitički sukob nego i ideološki i rasni. Na kraju zaključuju kako *Treći Reich*, za razliku od Sjedinjenih Država i Velike Britanije, sa svojim partnerima nikad nije posve razvio razrađenu strategiju. Sjedinjene Države i Velika Britanija su umnogome imale zajedničku stratešku kulturu, dok Njemačka i Japan nisu imali iskustva u vojnoj suradnji kao ni zajedničke vrijednosti na koje bi se mogli osloniti. Uvjerljivo na kraju dodaju kako je američka proizvodna snaga odredila ishod rata na dva načina: prvo, izravno, zbog američkih oružanih snaga – američke jedinice sve su više nametale autoritet u vojnim operacijama. I drugo, američka ratna ekonomija ostvarila je velik neizravan utjecaj preko dostave opreme Sovjetskom Savezu u sklopu Zajma i najma. Simms i Laderman pišu jednostavno, pitko i dinamično i na taj način u potpunosti zaokupljaju pažnju čitatelja. Stoga će ovo iznimno, znanstveno utemeljeno djelo, u prijevodu Damira Biličića, zasigurno biti zanimljiva i korisna literatura kako stručnjacima tako i širem čitateljstvu.

Bruno Korea Gajski

Torben Iversen and Philipp Rehm. *Big Data and the Welfare State: How the Information Revolution Threatens Social Solidarity*, Cambridge University Press, 2022. 256 pp.

The book forwards a specific and innovative view of the welfare state and its possible transformations. Iversen and Rehm view the welfare state as an enormous insurance organization. The insurance it provides belongs to various socially relevant areas which were not optimally handled by private markets. However, the Big Data revolution is changing the incentives and compromises that underlined the traditional welfare state. The increased availability and use of information are already acting as a significant driver of inequality. Both issues are under-recognized and under-researched. Both authors are well-positioned to try to tackle them. Torben Iversen is a Danish economist, currently a professor at Harvard University. He has been at the forefront of comparative research into the nature of capitalism and work for more than two decades and has contributed a number of books, chapters and articles that have proven very relevant to these genres of research. Philipp Rehm is a German political scientist, currently a professor at Johns Hopkins University. His research in electoral behavior and the political economy of risk is also consistently gaining traction. To say the least, both authors are globally salient researchers, known precisely for the analysis of the type of issues raised in their present book.

The increase in inequality in the developed world in the last four decades is usually attributed to a number of different causes (technological shock, decline of the working class, changes in regulation, globalization), and this book introduces a completely different view – it deals with the increase in available data about risks. Insurance against various risks is a key function of the welfare state (insurance against loss of income due to unemployment, old age, or illness). Since such insurance is implemented based on the principle of solidarity, it also has strong redistributive effects. And when the flood of risk data enables the fragmentation of large risk pools into small ones, this necessarily entails and redefines welfare states.

The issue is principal – if we cannot precisely distinguish between groups with high risks and groups with low risks, and if we are faced with uncertainty, then there are good reasons to create huge risk-pools which average out the high costs of insurance that are connected with bad risks and low costs of insurance that are connected with good risks.

Armed with the ability to tax, the state will insure the healthy, young, and highly skilled at the same costs as the infirm, old, and low-skilled citizens. However, the increasingly ubiquitous presence of Big Data allows us to segment various markets and assess actual risks involved for various groups and individuals with increasing actuarial precision. Those that face low risks prefer to opt out if they can, and this leaves those who face high risks with increasing costs. In other words, it spells the end of the solidaristic welfare state.

The authors present their argument in terms of an interplay between two dimensions of information – level of available information and information sharing with insurers (asymmetric/symmetric information). If information is asymmetric, markets are inefficient, and the majority will have an incentive to agree to risk pooling. The traditional welfare state implied low levels of asymmetric information. High levels of asymmetric information suggest that there is a contested welfare state, low levels of symmetric information suggest the development of pooled private insurance, and high levels of symmetric information create the situation in which the developed world is increasingly finding itself, and this is creating pressures towards segmented (private) insurance. Since the Industrial Revolution, there have been several types of organizing insurance. Voluntary Mutual Aid Societies could not solve the information issue and were vulnerable to attracting bad risks and losing good ones to commercial insurance or self-insurance. The emerging modern democracies were able to solve this issue through mandatory risk pooling in large and compulsory PAYG (pay-as-you-go) systems. However, these make much more sense in the absence of information, and Big Data is changing the landscape.

There are four basic arguments made in the book. The first argument is that the information on risk determines the economic and political scope of markets and the welfare state. The modern welfare state is a result of majoritarian pressure – the participation is compulsory for all, and that means that the individuals with a combination of low-risks and high-income subsidize all others. These are the people that may prefer another arrangement, but the effect of this preference may be offset by their own uncertainty about their position. This is because the traditional arrangement also assumes uncertainty stemming from imperfect information. There is a Rawlsian element in play, as these individuals cannot always be certain of the risks involved, or how vulnerable they personally are. This is an important element to the compromise involved in the creation of the welfare state. The second argument states that there is a time-inconsistency problem, as welfare states redistribute resources from the young and the healthy to the old and the unhealthy. Public and political handling can solve this problem by assuring all participants that the likelihood of benefits being paid out for everyone is total. The private sector, however, has great difficulties in handling the time-inconsistency problem. The third argument made is that there is universal support for public procurement in the absence of private alternatives. It is only with private alternatives that higher income becomes associated with less support for the public system. The fourth argument concerns the role governments play in determining outcomes in the private sector – both through regulation and through crowding

out. Left leaning governments favor high-risk / low-income groups and vice versa. These arguments spell out the undergoing shift in the welfare state – one that enables a radically different incentive structure and a greater political polarization around the issues.

The book analyzes several important elements of the welfare state and its intersections with risk. A large component of social insurance is health insurance (in 2019 it amounted to almost 17% of GDP in the USA and almost 10% in Western Europe). Being largely public in the developed world, it does not lend itself easily to the type of argument presented in the book. However, the authors look at two smaller insurance markets which enable the analysis they are seeking to conduct – the private health insurance segment and the life insurance. More data leads to better assessment of risk, and to more actuarially fair cost of insurance – with those posing a smaller risk paying less and those posing a greater risk paying more. This, however, leads to greater inequality, as health risks also correlate to lower income and wealth. Information revolution and financialization proceeded hand in hand and enabled the capital markets to function more efficiently. However, in adjusting for greater risks posed by poorer debt-seekers, Big Data allows for a great precision in imposing more onerous terms. In some jurisdictions (USA), government entities play a large role in determining these terms, while in others (Germany), they do not. Larger costs of debt servicing also mean lower levels of discretionary income for the lower income groups. This means that a greater availability of data has enabled credit markets to become a much greater driver of inequality. From the perspective of the poorer households, financialization means they increasingly depend on debt (just like the rest of the society) and Big Data means they are saddled with harsher terms. The book also takes a look at labor related risks. It focuses on unemployment benefits, using the example of Swedish reforms where a privatization of the unemployment benefit system in the 2007-2014 period provided a fragmentation of the market in which better assessment of the risks involved resulted in diverging fees. When the reforms were rolled back, the fees converged yet again. This provides another example of the effects of fragmentation into smaller risk pools.

The extensive empirical treatment of this book makes its intended audience narrower than the merely interested general public. The book should primarily be read by students and researchers in social sciences (sociology, political science, economics). Its implications are, however, profound. The book convincingly argues that a fundamental shift is underway – one that redefines the incentive structures that made the welfare state possible, and it is driven by the availability of data. While we are aware of the enormous possibilities offered by the ever-increasing amount of data collected, stored, and analyzed – this aspect of the Big Data revolution is under-researched. This makes the Iversen and Rehm volume innovative and relevant not only scientifically, but also socially and politically – as the repercussions of the covered subjects are vast and pervasive.

Međunarodne studije

International Studies

GODINA 23, BROJ 1, 2023.
VOLUME 23, NUMBER 1, 2023

Nakladnik

Libertas međunarodno sveučilište
Trg J. F. Kennedyja 6b
10 000 Zagreb
www.libertas.hr
E-mail: medjunarodne.studije@libertas.hr
tel: + 385 1 563 3101

Lektura (hrvatski)

Ivana Petrović

Lektura (engleski)

Iva Lučev

Grafički urednik i izrada ilustracija

Nenad B. Kunštek

Dizajn

Ana Pojatina